

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสารพิษทางการเกษตรตกค้างใน พืชผัก ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมทำให้มนุษย์เริ่มหาแนวทางเลือกอื่นที่จะนำไปสู่การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย เนื่องจาก การรับประทานอาหารในชีวิตประจำวันมีผลต่อสุขภาพร่างกายของเราโดยตรง การรับประทาน อาหารที่ถูกสุขลักษณะและปราศจากสิ่งปนเปื้อนและสารตกค้างจะส่งผลให้เรามีสุขภาพดี ทั้งนี้ไม่ เพียงแต่อาหารเท่านั้นที่ต้องปลอดภัยจากสารพิษต่างๆ ต้องคำนึงถึงแหล่งที่มา วิธีการผลิต รวมทั้ง วิธีการแปรรูป และองค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้อง(ดารารัตน์ และคณะ, 2544)

เกษตรปลอดสารพิษ เป็นรูปแบบการผลิตที่กำลังเป็นที่นิยมแพร่หลาย หลายประเทศ ประชากรให้ความสนใจในสินค้าเกษตรปลอดภัยโดยเฉพาะสินค้าอาหาร ตัวอย่างเช่น ในประเทศ ญี่ปุ่น (Kumasawa, 1998) แคนาดา (Gagnon, 1999) และกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป เช่น สวีเดน (Magnusson et al, 2001) อังกฤษและเยอรมัน (Davies et al, 1995, Latacz-Lohmann and Foster, 1997) พบว่าในการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษยังมีรูปแบบการผลิตที่แตกต่างกัน (กุศลและนิวัติ, 2542: พฤษัย และคณะ, 2543) ด้านการจำหน่าย พบว่ามีผลิตภัณฑ์ผักและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่กล่าว อ้างว่าเป็นผลผลิตที่ปลอดภัยวางจำหน่ายมากมาย โดยไม่มีองค์กรที่ทำการตรวจสอบและรับรอง รวมทั้งยังไม่มีมาตรฐานใด ๆ เกี่ยวกับผลผลิตเกษตรกรที่ปลอดภัย ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความ สับสน ไม่เชื่อถือ และอาจนำไปสู่ความไม่สนใจในผลผลิตเกษตรปลอดภัยได้

จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ปลูกผัก จำนวน 269,279 ไร่ ผลผลิตรวม 660,359 ตัน มีการผลิต พืชผักชนิดต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะตระกูลกะหล่ำและผักกาด ซึ่งมีพื้นที่ปลูกถึง 50,957 ไร่ พื้นที่ดังกล่าวถือว่าเป็นแหล่งปลูกผักที่กว้างขวางเป็นเวลานาน บางพื้นที่มีการปลูกต่อเนื่องตลอด ทั้งปี โดยมีแนวโน้มว่าจะขยายพื้นที่ปลูกให้มากขึ้น จึงถือได้ว่าพืชผักเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบกับกระแสการบริโภคผักของคนไทยที่สูงขึ้นเกษตรกรจึงเน้นการเพิ่ม ผลผลิตด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ เข้าช่วย เช่น ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ทำให้ เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงถึง ร้อยละ 10-15 ของค่าใช้จ่ายด้านวัสดุการเกษตรและก่อให้เกิด ผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภค และเกษตรกร ในปี 2541/2542 สำนักงานเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการ โครงการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานซึ่งเป็นการส่งเสริม การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อเพิ่มปริมาณผักปลอดภัยจากสารพิษที่มีมาตรฐานด้าน สุขอนามัยให้มากขึ้นโดยส่งเสริมให้มีการปลูกเพื่อการค้าในอำเภอที่มีศักยภาพ 14 อำเภอ ได้แก่

อำเภอสารภี สันกำแพง พร้าว คอยสะเก็ด สันทราย แม่แตง แม่วาง สะเมิง แม่ริม สันป่าตอง กิ่งอำเภอแม่ออน แม่แจ่ม อมก๋อยและฮอด นอกจากนี้ยังมีโครงการเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษในปี พ.ศ. 2543 (หน่วยป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่ 1, 2542: 1-3)

สินค้าเกษตรปลอดสารพิษ โดยเฉพาะพืชผักปลอดสารพิษเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพด้านการผลิตที่หลายพื้นที่ทั้งในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ (กรมพัฒนาชุมชน, 2544) รวมทั้งในแหล่งผลิตสำคัญ เช่นในจังหวัดเชียงใหม่ (พฤษัย และคณะ , 2543)

ปัจจุบันผู้คนต่างหันมาให้ความสนใจในเรื่องสุขภาพกันเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆซึ่งต้องดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางมลพิษมากมาย ความใส่ใจเรื่องคุณภาพและความปลอดภัยในสิ่งที่จะนำมาใช้อุปโภค บริโภคในชีวิตประจำวันจึงได้รับความสำคัญ เมื่อหันมามองในการผลิตภาคเกษตรพบว่ามีความตื่นตัวและให้ความสำคัญในเรื่องของการลดการใช้สารเคมีในการผลิตพืชผักกันมาก ผักปลอดภัยจึงเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้ที่มีความห่วงใยในสุขภาพ ถึงแม้ว่าผู้บริโภคจะมีความตื่นตัวในเรื่องความปลอดภัยของผักที่บริโภคเข้าไปในแต่ละวันแต่ปริมาณการบริโภคผักก่อนามัยหรือผักปลอดสารพิษในปัจจุบันเมื่อเทียบกับผักธรรมดาทั่วไปที่ปลูกโดยไม่มีการควบคุมด้านการใช้สารเคมีและกำจัดศัตรูพืชพบว่ามีปริมาณการบริโภคที่ค่อนข้างน้อย และยังมีข้อจำกัดต่างๆในการขยายตลาดผักปลอดสารพิษในทัศนะของผู้บริโภค คือความไม่มั่นใจในคุณภาพหรือความปลอดภัยของผักปลอดสารพิษ รวมทั้งปัญหาด้านราคาจำหน่ายที่ยังสูงไป และแหล่งจำหน่ายที่ยังจำกัด ในด้านเกษตรกรผู้ผลิต มองปัญหาด้านการตลาดของผักปลอดสารพิษ อันดับแรกคือ ตลาดผักยังไม่กว้างเท่าที่ควร และราคาจำหน่ายผักยังไม่สม่ำเสมอ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจผักปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงการผลิตผักปลอดภัยให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้และความเข้าใจของผู้บริโภคที่มีต่อผักปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ รูปแบบการบริโภคผักในครอบครัว กับความรู้และความเข้าใจผักปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้บริโภคที่มีต่อผักปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการเลือกบริโภคผักปลอดภัยมาช่วยในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ด้านความรู้ความเข้าใจ ที่มีต่อการบริโภคผักปลอดภัยสามารถนำไปแก้ไข ปรับปรุงการผลิต หรือให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภค ซึ่ง ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีทางเลือกอีกทางเลือกหนึ่ง ในการทำการเกษตร

สมมติฐาน

ปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ รูปแบบการบริโภคผักในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความรู้และความเข้าใจผักปลอดภัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือประชาชนผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริโภคจำนวน 207 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (quota sampling) โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นลูกค้า บริษัท ร้านค้า ชมรมกลุ่มเกษตรกร และผู้ขายผักปลอดภัย ในอำเภอพร้าว อำเภอแมริม อำเภอสารภี และอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีสัดส่วนดังนี้

ประชากรผู้บริโภคผักปลอดภัย ในร้านขนาดใหญ่ เช่น ห้างสรรพสินค้าโรบินสัน 40 คน

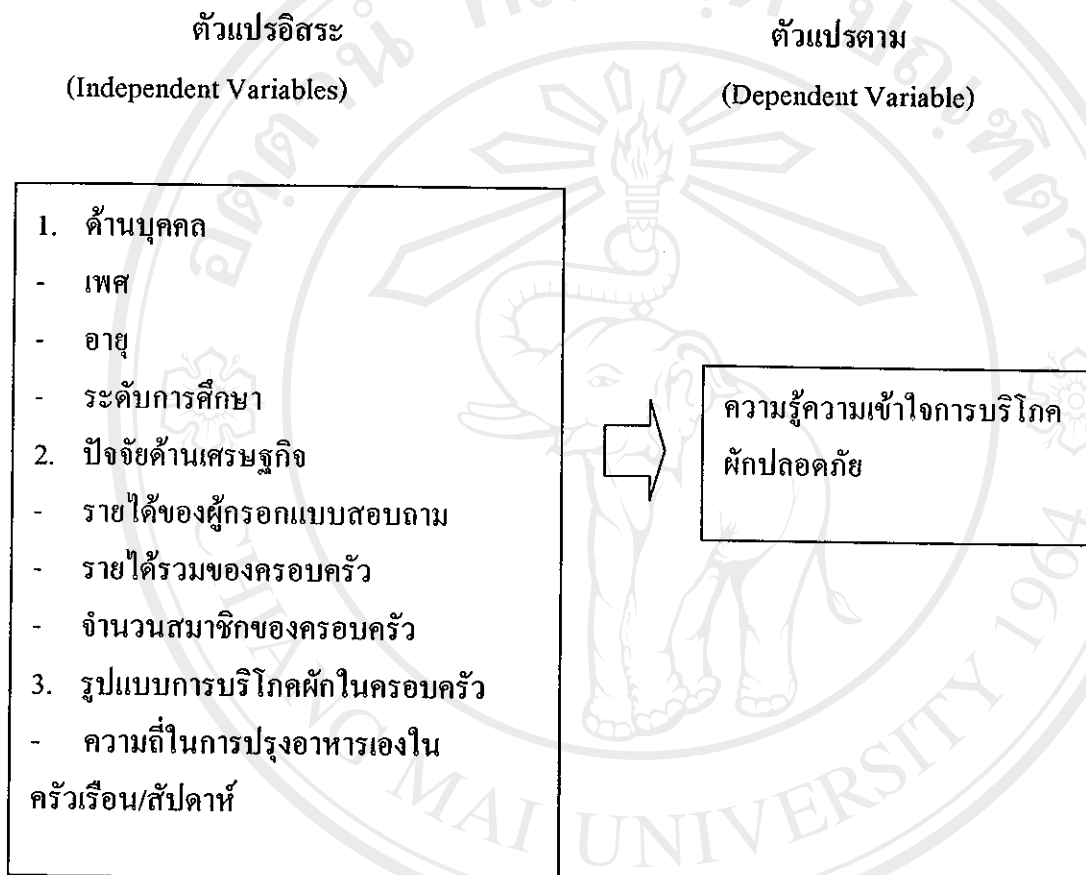
ประชากรผู้บริโภคผักปลอดภัย ในร้านขนาดกลาง เช่น ตลาดนัดสินค้าเกษตร 127 คน

- ตลาดนัดสินค้าเกษตรอิมบุงค้ำเพียง
- ตลาดนัดโรงเรียนดาราวิทยาลัย
- ตลาดนัดโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย
- ตลาดนัดภาคโค้งโค้ง คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ตลาดนัดศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ตลาดนัดกลุ่มอำเภอพร้าว

ประชากรผู้บริโภคผักปลอดภัย ในร้านขนาดเล็ก เช่น ร้านค้าในตลาดสด 40 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความรู้และความเข้าใจที่มีต่อผักปลอดภัยของประชาชน ผู้บริโภคผักปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่ กรอบแนวคิดในการวิจัยผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิด แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ดังนี้

นิยามศัพท์

ผักปลอดภัย	หมายถึง ผักที่ปลอดภัยจากสารพิษมีการผลิตที่มีการใช้สารเคมีที่มีอายุผลตกค้างสั้นและใช้อย่างถูกต้อง ควบคุมระยะเวลาในการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ระยะเวลาที่เก็บเกี่ยวเหมาะสม หรือไม่มีการใช้สารเคมีควบคุมและกำจัดศัตรูพืช และการปลูกผักแบบอินทรีย์ คือไม่มีการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์และสารเคมีควบคุมกำจัดศัตรูพืชใด ๆ ทั้งสิ้น
ผู้บริโภค	หมายถึง ประชาชนผู้ซื้อผักปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่
ความรู้ความเข้าใจ	หมายถึง ความรอบรู้ความเข้าใจที่มีต่อผักปลอดภัย
อายุ	หมายถึง อายุเต็มของผู้บริโภค
ระดับการศึกษา	หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้บริโภค
รายได้ของผู้กรอกแบบสอบถาม	หมายถึง รายได้ของผู้บริโภคต่อเดือน
รายได้รวมของครอบครัวทั้งหมดต่อเดือน	หมายถึง รายได้ผู้บริโภคและสมาชิกภายในครอบครัวทั้งหมดต่อเดือน
แหล่งซื้อผักสด	หมายถึง สถานที่จำหน่ายผักที่ผู้บริโภคซื้อ
หลักเกณฑ์ในการเลือกผัก	หมายถึง ข้อกำหนดในการเลือกซื้อผักของผู้บริโภค
รูปแบบการบริโภคผักปลอดภัย	หมายถึง ความถี่ในการปรุงอาหารเองในครัวเรือน/สัปดาห์
ความกังวลของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผัก	หมายถึง ระดับความเชื่อมั่นถึงความปลอดภัยของผักที่ผู้บริโภคเลือกซื้อ